

<http://dx.doi.org/10.16926/zc.2020.46.19>

Marek NOWAK

Częstochockie Towarzystwo Naukowe, Astronomia Nova, Planetarium Wydziału NSPiT UJD

„Gąszczyk w 4 odsłonach”

Wystawa fotograficzna „Gąszczyk w 4 odsłonach” powstała z mego zamiłowania do przyrody i pasji fotograficznej. Nie od razu ten projekt miał się zmaterializować w postaci wystawy.

Aby zacząć od początku, musimy się cofnąć w czasie. Zainteresowanie Gąszczykiem narodziło się w mojej głowie po jednym z cyklicznych wykładów w ramach CzTN-owskich poniedziałków pod koniec 2014 roku. Ówczesny wiceprezes, a obecny prezes – dr Cezary Gębicki – opowiadał o ciekawych przyrodniczo miejscach w Częstochowie, w tym i o Gąszczyku. Wykład ten stał się inspiracją dla mnie do znalezienia tego tajemniczego „Gąszczyka”.

Przy wschodniej granicy miasta, w dzielnicy Mirów, koło ul. Mstowskiej, za ośrodkiem jeżdżieckim „Pegaz” znajduje się w dolinie Warty bagienno-leśny kompleks „Gąszczyk”, na który składa się kilka skrajnie odmiennych ekosystemów, jak: grąd subkontynentalny *Tiliocordatae-Carpinetumbetuli* o powierzchni ok. 7 ha, rozległe starorzecze, fragmenty łągu wierzbowo-topolowego, gęste zbiorowiska szuwarowe oraz meandrująca rzeka Warta. Bezpośrednio nad zalesionym zboczem doliny położone jest wczesnohistoryczne grodzisko, z podwójnymi wałami obronnymi. Znajduje się tutaj prawie 160 gatunków roślin naczyniowych oraz bogata i zróżnicowana fauna. Z wychodniami wapiennymi oraz murszejącym drewnem związana jest interesująca fauna ślimaków. Na szczególną uwagę zasługuje obecność ściśle chronionego w Polsce i obecnie bardzo rzadkiego ślimaka ostrokrawędzistego *Helicigonalapicida*. W arachnofaunie przeważają pająki sieciowe oraz bardzo liczne gatunki cienistych lasów i wilgotnych wychodni skalnych. Szczególnie cenna przyrodniczo jest fauna chrząszczy, wśród których odnotowano obecność aż 5 gatunków chronionych biegaczy (*Carabus*).

Można tu również spotkać liczne kręgowce, w tym 4 gatunki płazów, 2 gatunki gadów (np. wodnego zaskrońca), a także o wiele liczniejsze ptaki, jak ko-

walika, dzięcioła dużego, grubodzioba, myszołowa, kruka i cały zespół pospolitych ptaków leśnych.

Starorzecze. U podnóża stoku Przeprósnej Górki rozciąga się kręte i bardzo malownicze starorzecze. Od strony południowej graniczy ono z opisanym wcześniej lasem grądowym, od strony północnej – z wilgotnymi, żyznymi łąkami doliny Warty. Wśród rozległych szuwarów rosną pojedyncze, bardzo okazałe wierzby (*Salix fragilis*, o obwodzie około 4 m!). Tuż obok, w dolinie występują rozległe fitocenozy z dominacją trzciny. W mozaice zbiorowisk szuwarowych są również fragmenty podmokłych łąk, z dużym udziałem jeżyn i przytulii. Jeszcze większe skupienie buduje roślinność pobrzeża rzeki, gdzie dominuje kielisznik, chmiel, pokrzywa zwyczajna oraz paszowita kaniańska.

Rozlewiska wodne i starorzecza zamieszkuje wiele gatunków zwierząt bezkręgowych i kręgowców, należących do grupy wodno-błotnych. W wodzie żyją ryby, o składzie zbliżonym do ichtiofauny Warty. Środowisko wodno-błotne stwarza dogodne warunki do życia bardzo wielu gatunków płazów, gadów i ptaków, reprezentujących różne, charakterystyczne grupy ekologiczne. Na uwagę zasługują występujące tu gatunki ssaków, tj. bóbr i wydra, które jeszcze do niedawna były w Polsce zagrożone wyginięciem.

Dopiero wiosną kolejnego roku uzbrojony w aparat fotograficzny zgłębiałem tajniki tego miejsca, szukając ciekawych fotograficznie obiektów, z gorącym postanowieniem powrotu tutaj także w innym czasie. Okazja była jesienią i zimą 2015 roku, kiedy wykonałem kolejne zdjęcia. Ponieważ ówczesna zima była praktycznie bezśnieżna, należało wrócić tutaj w kolejną zimę. Tak bywałem z aparatem w „Gąszczyku” w kolejnych latach, celując w „dobrą pogodę” i starając się uwiecznić te same miejsca, ale o różnych porach roku. Na początku 2018 roku okazało się, że przez 4 lata zbierały się ciekawe fotografie, z których da się zrobić wystawę, ale tylko z 3 pór roku. Wszystko – poza latem. Tym razem CzTN też przyszedł z pomocą. Od kilku lat czerwcowe wykłady kończące rok akademicki odbywały się w plenerze. Tego roku tematem wykładu-spaceru był „Gąszczyk”, i tak brakująca pora roku dała się uwiecznić w fotografii.

Na wystawie prezentowałem 81 fotografii wykonanych przez 4 lata, w 4 porach roku, co dało inspirację do jej tytułu „Gąszczyk w 4 odsłonach”.

Wystawa była dostępna w 2018 roku w dniach:

- od 4 do 31 lipca – USC w Częstochowie, ul. Focha 19/21;
- od 31 lipca do 30 września – Biblioteka nr14, Norwida 17/21;
- od 2 listopada do 31 grudnia – Biblioteka al. NMP 22.

Chciałem podziękować dr. Cezaremu Gębickiemu za inspirację do odwiedzenia Gąszczyka i przez to za motywację do powstania tej wystawy, jak również za przygotowanie krótkiego opisu Gąszczyka, który został zamieszczony za zgodą autora w tym tekście.

Fotografie

Gąszczyk wiosną – narośl na brzozie

Gąsczyk jesienią – ciekawy układ korzeniowy na stoku

Gąszczyk wiosną – widok na starorzecze Warty

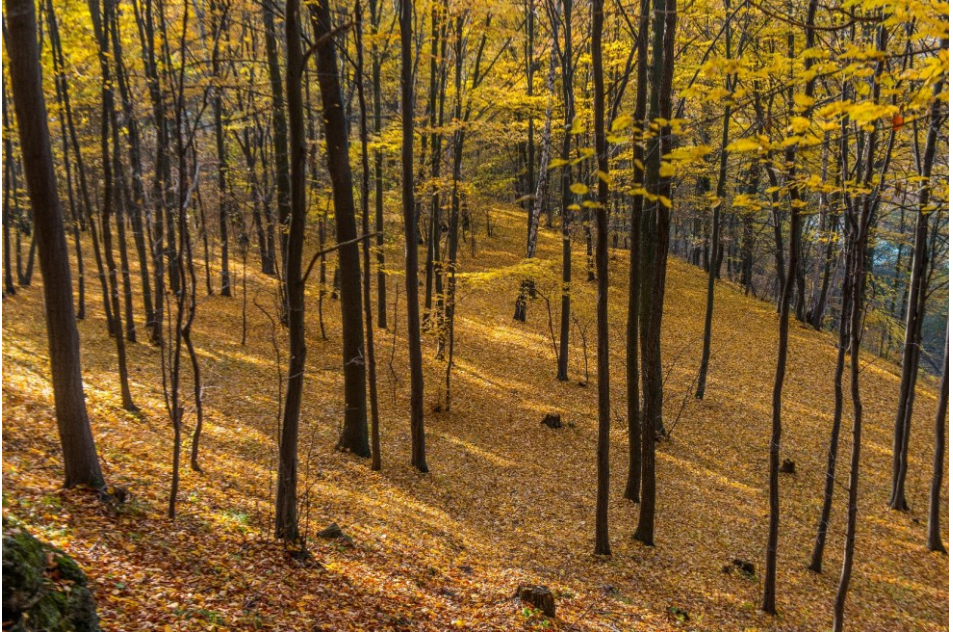
Gąszczyk wiosną – pierwsze kwiaty

Gąszczyk jesienią – starorzecze Warty

Gąszczyk jesienią – widok na starorzecze Warty

Gąszczyk jesienią – las na stoku

Gąszczyk jesienią – las na wale

Gąszczyk zimą – widok na starorzecze Warty

Gąszczyk zimą – wychodnia skalna

Gąszczyk zimą – bobrowe ślady

Gąszczyk zimą – las na wale